

**Offentlig påtale i
familievoldssaker
– til gunst eller byrde for
fornærmede?**

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2018

Kand.nr : 716 og 780

Antall ord: 8731

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	3
1.1	BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	3
1.2	PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	3
1.3	OPPGAVENS OPPBYGGING	4
1.4	BEGREPSAVKLARING	5
1.4.1	FAMILIEVOLDSBEGREPET	5
1.4.2	OFFENTLIG PÅTALE	5
1.4.3	VOLD	6
2.0	METODEKAPITTEL	6
2.1	VALG AV METODE	6
2.2	FORFORSTÅELSE	6
2.3	KILDEKRITIKK OG LITTERATUR	7
3.0	HOVEDDEL	8
3.1	POLITIETS ARBEID OPP MOT FAMILIEVOLDEN	8
3.2	BESKYTTELSESTILTAK SOM ER TIL FOR Å IVARETA FORNÆRMEDE	9
3.2.1	BESØKSFORBUD	10
3.2.2	VOLDSALARM	11
3.2.3	VARETEKTSFENGSLING	11
3.2.4	OPPSUMMERING	12
3.3	KREVENDE SAKER FOR POLITIET	12
3.3.1	LANG SAKSBEHANDLINGSTID	13
3.3.2	POLITJARBEID PÅ STEDET	13
3.4	OPPSUMMERING	14
3.5	STRAFFESAKENS KONSEKVENSER FOR FORNÆRMEDE	14
3.5.1	VOLDSSIRKELEN	14
3.5.2	HJELP ELLER UMYNDIGGJØRING?	16
3.5.3	ØKONOMI	17
3.5.4	ØNSKER IKKE Å SPLITTE FAMILIEN	18
3.5.5	FRYKT FOR REPRESALIER	19
3.6	ER STRAFFESAKEN VERDT BELASTNINGEN?	22
4.0	AVSLUTNING	24
5.0	LITTERATURLISTE	26
5.1	SELVVALGT PENSUM	29

1.0 Innledning

Familievold har lenge vært et tema på dagsordenen, og er fortsatt et svært aktuelt felt for politiet i Norge. Temaet er jevnlig i mediebildet, og har dessuten stor plass på fagplanen i faget etterforskning på Politihøgskolen. I tillegg har riksadvokaten de siste årene hatt familievold som en prioritert sakstype i sitt prioriteringsrundskriv (Riksadvokaten, 2017).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Aktualiteten har vært sentral når vi har valgt tema for oppgaven. En annen faktor for hvorfor vi valgte dette temaet, er erfaringer vi deler fra praksisåret. Vi har begge vært med på å opprette saker på vegne av fornærmede i oppdrag hvor det var mistanke om familievold. I noen av tilfellene var vi usikre på om vi handlet riktig. Årsaken kunne være en dårlig følelse som vi satt med på stedet, eller en følelse som utviklet seg etter hvert som vi så at straffesaken av ulike årsaker gikk i stampe. Mest utfordrende var det i de tilfellene hvor fornærmede ikke bare ønsket å unngå straffesak, men aktivt argumenterte imot. Der den voldsutsatte kom med gode argumenter for hvorfor etterforskningen ville kunne medføre ulemper, slet vi med å finne argumenter for hvorfor straffesaken likevel måtte opprettes.

Nettopp dette er årsaken til at vi har valgt å se på konsekvensene som straffesaken får for fornærmede. Vi ønsker å belyse anmeldelsespraksisen på området. I dette ligger det gjerne et spørsmål om denne praksisen er «riktig». Selv om det er vanskelig å komme utenom dette, er det imidlertid ikke vårt mål å hverken drøfte etikken eller lande på noen klar konklusjon. Vi ønsker å se på praksisen samt drøfte konsekvensene straffesaken har for fornærmede. Dette for å generere kunnskap som kan være relevant for patruljen som er på oppdrag hvor det er mistanke om familievold. Dette var kunnskap vi følte at vi savnet i praksisåret, noe som også er også grunnen til at vi mener at oppgaven er høyst relevant for politiets arbeid.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen vi har landet på er: *Offentlig påtale i familievoldssaker - til gunst eller byrde for fornærmede?* Vi stiller med andre ord spørsmålet om hvilke konsekvenser offentlig påtale og den påfølgende straffesaken får for fornærmede.

Vi vil dermed avgrense fra å drøfte eventuelle konsekvenser for mistenkte eller andre involverte i straffesaken. Grunnen til dette er at vi har hatt et ønske om å se på hvilke

konsekvenser straffesaken har for nettopp den politiet søker å beskytte, nemlig fornærmede. Vårt fokus er dermed på enkeltindividet og ikke på samfunnet eller de rundt. Til tross for at allmennpreventive hensyn er en viktig begrunnelse for hvorfor familievoldssaker er underlagt ubetinget offentlig påtale, havner dette utenfor vår problemstilling. Vi vil derfor ikke si noe om dette perspektivet i oppgaven. Et gjennomgående fokus i oppgaven vil være om fornærmede har innsikt i egen situasjon. Veien fra dette til en diskusjon om “offerperspektivet” er derfor ikke lang. Dette er imidlertid en svært omfattende diskusjon, som havner litt på kanten av vår problemstilling. Vi begrenser oss derfor til å ikke skrive om dette.

Familievold er et vidt begrep som dekker en rekke relasjoner. Vi har derfor valgt å begrense oss til vold i parforhold. Dette fordi det foreligger en god del litteratur på emnet, samtidig som det er denne siden av familievolden vi oftest støtter på i praksisåret vårt. Dersom paret har barn, så vil dette kunne påvirke fornærmedes muligheter til å bryte ut av et voldelig parforhold. Oppgavens fokus vil imidlertid ikke være på barnet, og vi vil kun nevne noe om dette der det blir naturlig.

Vi begrenser oss videre til menns vold mot kvinner. Dette er imidlertid ikke begrunnet med at kvinner ikke kan utøve vold mot menn. Det foreligger forskning som tilsier at menn også blir utsatt for familievold. Årsaken er derimot at kildene vi har benyttet oss av i all hovedsak skriver om menns vold mot kvinner. Vi velger heller ikke å omtale den voldsutsatte som “offeret”, men heller som “fornærmede”, “voldsutsatte”, “kvinnen” eller “hun”. Dette da mye av litteraturen som foreligger på området påpeker at fornærmede i slike saker ikke ønsker å bli betegnet som et offer.

1.3 Oppgavens oppbygging

Vi vil først introdusere et metodekapittel hvor vi blant annet vil ta for oss vår for forståelse for prosjektet, litteraturen vi har brukt og hvordan vi har tenkt når vi har valgt ut litteraturen med tanke på kildekritikk. Deretter vil vi innlede oppgavens hoveddel ved å ta for oss noen sentrale momenter når det gjelder politiets arbeid med familievold og knytte dette opp mot fornærmedes situasjon. Vi vil si litt om det juridiske rundt offentlig påtale før vi kommer inn på ulike beskyttelsestiltak som skal trygge fornærmede. Videre vil vi trekke frem hvorfor dette er krevende saker for politiet å etterforske, herunder også saksbehandlingstid og henleggelsesprosent. Dette er sentrale momenter som henger tett sammen med konsekvensene

for fornærmede. Her vil vi komme med en del teori, men også drøfte samt oppsummere underveis.

Vi vil bruke dette som et grunnlag for å innlede drøftingen om straffesakens konsekvenser for fornærmede. Selv om vi drøfter underveis i hele oppgaven, er det her hovedtyngden av drøftingen vil ligge. Her vil vi ta for oss voldssirkelen, økonomi, frykt for represalier samt frykten for å splitte opp familien som en del av straffesakens konsekvenser for fornærmede. Vi vil også komme inn på om fornærmede har innflytelse over egen sak. Grunnen til at vi har valgt å ha fokus på nettopp disse momentene, er at de løftes frem som sentrale i store deler av litteraturen vi har benyttet oss av. Avslutningsvis vil vi knytte flere av momentene sammen, ved å se på om straffesaken er verdt de belastningene den har for fornærmede.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Familievoldsbegrepet

Med «familievold» mener vi handlinger som omfattes av mishandlingsbestemmelsen i straffeloven (Straffeloven, 2005, §§ 282 og 283). Synonymt med dette begrepet vil vi også bruke «vold i nære relasjoner».

Mishandlingsbestemmelsen skiller seg fra de øvrige voldsbestemmelsene, ikke bare ved at volden er begått i en nær relasjon, men at den også er av en slik alvorlighet at den kan karakteriseres som «mishandling». Dette betyr at volden har foregått over en viss tid, og at den har en sammenhengende og vedvarende karakter. En enkeltstående hendelse vil normalt falle utenfor. Unntaket er dersom volden har vært så alvorlig at den har endret relasjonen på en varig måte, slik at fornærmede fortsetter å frykte for nye voldsepisoder (Fredriksen, 2017, s. 232). Aas og Andersen (2017) omtaler volden og den påfølgende frykten for “voldsregimet”. Dette er en benevnelse vi vil benytte oss av i oppgaven.

1.4.2 Offentlig påtale

Med offentlig påtale menes det at påtalemyndigheten oppretter straffesak. Det betyr at det kan reises straffesak uavhengig av om fornærmede måtte ønske det (Aas, 2015). Politiet anmelder da altså forholdet på eget initiativ, og iverksetter etterforskning. I familievoldssaker kan ikke politiet unnlate å anmelde, da dette er saker som er underlagt ubetinget offentlig påtale (Aas,

2014). Når vi bruker begrepet offentlig påtale i denne oppgaven, er det dermed den ubetingede offentlige påtalen vi sikter til.

1.4.3 Vold

Vold kan sees på som en samlebetegnelse på handlinger som smerter, krenker eller skader personen som utsettes for det. I voldsbegrepet ligger det seksuell, materiell, psykisk og latent vold (Grøvdal, 2012). Vold omhandler med andre ord mye mer enn bare det fysiske aspektet, noe som også vil gjelde når vi bruker begrepet i oppgaven.

2.0 Metodekapittel

2.1 Valg av metode

Metode kan defineres ved hjelp av følgende sitat: *“En metode er en fremgangsmåte, et middel for å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder”* (Dalland, 2012, s. 111).

Vi har valgt å skrive en teoretisk oppgave. Vi vil dermed benytte oss av publisert litteratur, og gjør ikke selv en empirisk studie. Familievold er et godt omhandlet tema, med mange ulike perspektiver. Da vi ønsker en mest mulig bred og nyansert drøfting for å belyse problemstillingen, har vi ansett dette som den mest hensiktsmessige metoden.

2.2 Forforståelse

Forforståelse innebærer at vår oppfattelse av verden ikke kun skjer gjennom våre sanser, men også gjennom hvordan vårt utgangspunkt påvirker vår tolkning (Thurén, 2009). Med andre ord vil våre forventninger kunne påvirke hva vi leter etter, hva vi forventer å finne og hvordan vi tolker materialet som vi kommer over.

Da vi begynte på denne oppgaven hadde vi begge en forventning om å finne gode argumenter for at ubetinget offentlig påtale kan være til byrde for fornærmede. Dette har bakgrunn i våre erfaringer fra praksisåret, og kan dermed anses som vår forforståelse. Ved å ha denne forforståelsen løp vi en risiko for å tolke flere momenter for å være til byrde for fornærmede, enn hva som kanskje er tilfelle. Dette kunne igjen påvirket vår drøfting til å ensidig støtte vår forforståelse, noe som ville påvirket oppgavens generelle kvalitet. Det har derfor vært viktig

for oss å være bevisst denne forforståelsen for å kunne unngå disse feilene, og dermed skrive en mer objektiv oppgave. Dette har også vært et viktig moment ved valg av kilder. Vi har derfor tilstrebet å finne nyanserte kilder som ikke utelukkende støtter vår egen oppfatning.

2.3 Kildekritikk og litteratur

Kildekritikk innebærer å vise at man er i stand til å forholde seg kritisk til materialet som er brukt i oppgaven (Dalland, 2012, s. 72). I de følgende avsnittene vil vi derfor vise hvordan vi har tenkt når vi har valgt pensum, samt nevne de mest sentrale forfatterne vi har benyttet oss av. Ved innhenting av litteratur har vi benyttet oss av politihøgskolens bibliotek, og søkt i deres systemer. Vi har også brukt søkemotoren Google scholar. I starten søkte vi bredt med søkeord som «familievold» og «vold i nære relasjoner», før vi etterhvert tilspisset søket med søkeord som var mer relevante for drøftingen vår. Vi har vært opptatt av å finne lover samt offentlige dokumenter på nettet for å ha oppdaterte kilder.

Et viktig moment for oss var avveiningen mellom å benytte kvalitative og kvantitative studier. Kvantitative studier innebærer arbeid med data i form av tall som kan analyseres statistisk, mens kvalitativ forskning bruker skriftlige eller muntlige kilder som gir tolkninger i form av ord (Nyeng, 2012, s. 71). Da problemstillingen vår retter seg mot fornærmede som person, har vi tenkt at det er naturlig å legge hovedfokuset på kvalitative studier. Her får vi belyst enkeltskjebner gjennom dybdeintervjuer. Dette gir oss innsikt i livene til voldsutsatte kvinner og hvordan de har opplevd politiets praksis, noe som er i kjernen av vår oppgave.

Av denne grunn har vi lagt hovedvekten i det selvvalgte pensumet på Carolyn Hoyles; *Negotiation domestic violence*, Geir Aas; *Politiet og familievolden* og Yngvil Grøvdal; *En vellykket sak?*. Disse verkene baserer seg på intervjuer av voldsutsatte kvinner som kommenterer politiets arbeid. Dette belyser problemstillingen vår på en god måte, hvilket innebærer at tekstene har stor grad av relevans (Dalland, 2012). Videre er de skrevet av forfattere som er ledende på feltet familievold, og dessuten tilknyttet anerkjente utdanningsinstitusjoner. Dalland (2012) skriver at vurdering av forfatterne er viktig for tekstens gyldighet. Med bakgrunn i dette har vi vurdert det til at disse forfatterne i aller høyeste grad er til å stole på.

I faget etterforskning på Politihøgskolen er vold i nære relasjoner et sentralt og viktig tema. Flere av pensumforfatterne har tekster som belyser mekanismer i parvolden og politiets

etterforskning som er av stor relevans for oppgaven. Fordelen med å bruke disse forfatterne er at Politihøgskolen gjør en grundig vurdering av både pensumforfatterne og tekstene de har skrevet. Ulempen vil derimot kunne være at Politihøgskolen har valgt ut pensumtekster som i stor grad fokuserer på momenter som taler for politiets etterforskning. Dette kan også tenkes å være et moment i vurderingen av offentlige dokumenter, for eksempel *handlingsplanen mot familievold* (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013). Dermed blir det viktig for oss å nyansere det som står der med andre kilder. Denne tilnærmingen har vært viktig for oss når vi har benyttet kilder tilknyttet Politiet og Politihøgskolen.

Vi har vært bevisst på at kvalitative studier innebærer rom for tolkning (Nyeng, 2012, s. 73). Det fornærmede forteller i intervjuet er ikke nødvendigvis objektivt, kanskje har hun heller ikke innsikt i egen situasjon. Her er det naturlig å tenke at også vår egen forforståelse spiller inn når vi leser og tolker kildene.

Vi har kommet til at oppgaven med fordel også kan belyses med kvantitative studier. Et eksempel på dette er den høye henleggelsesprosenten i familievoldssaker. For å kunne si noe om dette må vi se på de konkrete tallene. Der det er naturlig har vi derfor valgt å supplere oppgaven med relevant statistikk.

3.0 Hoveddel

3.1 Politiets arbeid opp mot familievolden

Som vi var inne på innledningsvis er familievold svært dagsaktuelt for politiet. Vold i nære relasjoner er nemlig ansett som alvorlig kriminalitet, og også som et folkehelseproblem (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013). Aas (2009) trekker frem at familievold fikk økt oppmerksomhet i 1970-årene, mye grunnet feminismen. Videre skriver han at selv om sakene fikk en økt oppmerksomhet grunnet dette, ble de ofte behandlet som «husbråk» som ble oppgjort på stedet. Kritikken mot politiets arbeid, samt den høye henleggelsesprosenten, førte til at det i 1988 ble innført ubetinget offentlig påtale i slike saker (Aas, 2009, s. 59).

I «Ubetinget offentlig påtale» ligger som nevnt i begrepsavklaringen dette med at politiet anmelder saken, uavhengig av hva fornærmede måtte ønske. Dette er også nedfelt i

straffeprosessloven som sier at politiet skal anmelde straffbare handlinger når ikke annet er bestemt av lov, noe familievoldssaker ikke er (Straffeprosessloven, 1981, § 62a). I praksis betyr dette at politiet skal anmelde saker som omhandler familievold dersom det foreligger en rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold (Straffeprosessloven, 1981, § 224).

Riksadvokaten kom i 2008 med et rundskriv når det gjelder familievoldssaker. I dette rundskrivet påpeker han at det ikke lenger er holdbart å behandle meldinger om familievold som «husbråk» eller «oppgjort på stedet» (Riksadvokatens, 2008, s. 2). Rundskrivet er bastant på at *straks* politiet forstår at de *kan* stå overfor en familievoldssak, så *skal* det settes i gang etterforskning for å kartlegge hva slags straffbare forhold som kan være begått, samt deres omfang og varighet (Riksadvokaten, 2008, s. 3). Dette viser at det har vært en utvikling på feltet slik at det i dag er en meget streng anmeldelsespraksis.

Det er nettopp denne strenge anmeldelsespraksisen vi synes er interessant og som vekker flere spennende problemstillinger og refleksjoner. Dette med at politiet skal anmelde og straffeforfølge saker, kanskje også mot fornærmedes egen vilje. Umiddelbart er det lett å se at et slikt inngrep vil medføre flere konsekvenser for fornærmede og hennes situasjon. Siden politiet oppretter sak på vegne av fornærmede blir det sentralt å se på noe av arbeidet som gjøres. Vi vil i følgende avsnitt starte med å se på relevante beskyttelsestiltak.

3.2 Beskyttelsestiltak som er til for å ivareta fornærmede

Personer som har vært og er utsatt for vold kan ha behov for ulike beskyttelsestiltak for å være, samt føle seg trygge i hverdagen. Det finnes flere slike beskyttelsestiltak som politiet og påtalemyndigheten disponerer, og som kan iverksettes avhengig av type sak og dens omstendigheter. Aas (2014, s. 74) trekker frem at når politiet benytter seg av offentlig påtale, så er det viktig at den voldsutsatte blir trygget i etterkant. Noe som har blitt implementert i politiet de siste årene er *spousal assault risk assessment guide: short version* (SARA:SV). Dette er en egen sjekklister over risikomomenter i konkrete familievoldssaker. Gjennom en samtale med den voldsutsatte kartlegger politiet voldens alvorlighet og gjentakelsesfare. Dermed er SARA:SV et verktøy politiet kan bruke for å finne mer hensiktsmessige beskyttelsestiltak. SARA:SV ble i 2013 besluttet innført i samtlige politidistrikt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013).

Noen akutte tiltak som politiet kan iverksette er f.eks. pågripelse av voldsutøveren (Straffeprosessloven, 1981, § 171), eller bortvise, forby opphold eller fjerne gjerningspersonen fra fornærmedes hjem (Politiloven, 1995, § 7). Dette er tiltak som kan bidra til å skape trygge rammer for fornærmede, men er kun egnet på kort sikt.

Familievoldssaker har ofte lang saksbehandlingstid, noe vi vil komme tilbake til litt senere. Det er derfor viktig at påtalemyndigheten og politiet også disponerer beskyttelsestiltak som er mer langvarige. Andre mer langvarige virkemidler politiet disponerer for å beskytte fornærmede i slike saker er blant annet mobil voldsalarm, “omvendt voldsalarm”, sperret adresse, fiktive personopplysninger, varetektsfengsling og besøksforbud (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 22). Behovet samt det rettslige grunnlaget for de ulike beskyttelsestiltakene varierer naturligvis fra sak til sak. Vi vil nå redegjøre for de mest sentrale langsiktige beskyttelsestiltakene som nevnt ovenfor.

3.2.1 Besøksforbud

Besøksforbud benyttes for å forebygge vold og trusler ved å nekte en person å oppholde seg nær eller kontakte en annen person. Besøksforbudet kan gå ut på å forby personen som er ilagt besøksforbud å oppholde seg på et bestemt sted, forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en person (Norges domstoler, u.å.).

Bestemmelsen er nedfelt i straffeprosesslovens § 222a. Den skal være skreddersydd for familievoldssaker og er derfor ofte benyttet som beskyttelsestiltak i slike saker (Aas, 2009). Aas (2009, s. 60) nevner at beslutningen om besøksforbud i stor grad er en skjønnsmessig vurdering hvor politiet tar stilling til risiko for fremtidige overgrep, forfølgelse og krenkelse av en annen persons fred. Hovedformålet med besøksforbudet er på den ene siden å beskytte potensielle voldsutsatte, og på den andre siden virke grensesettende for potensielle voldsutøvere. Brudd på besøksforbud er straffbart, og har en strafferamme på inntil 1 års fengsel (Straffeloven, 2005, § 168). Til tross for at brudd på besøksforbud er straffbart, kan man stille seg spørsmålet om hvor beskyttende det faktisk er. Dette vil vi komme tilbake til under drøftelsen om frykt for represalier.

3.2.2 Voldsalarm

Voldsalarm er ikke et strafferettslig virkemiddel, men et praktisk beskyttelsestiltak som først og fremst er ment til å beskytte vold- og trusselutsatte i parforhold. I dag er disse voldsalarmene mobile, noe som gjør det mulig med direkte tale mellom voldsutsatte og politiet i faresituasjoner. Videre gir voldsalarmen politiet muligheten til å finne ut hvor brukeren befinner seg (Aas, 2009. s. 62). En refleksjon man kan merke seg er at det ute i distriktene kan være store avstander med relativt lang utrykningstid. Dette er noe som vi selv har erfart i praksisåret. Hvis den voldsutsatte er i en direkte faresituasjon og trenger umiddelbar hjelp kan det være en utfordring å få tidsnok hjelp.

Et annet beskyttelsestiltak som er kommet mer nylig er kontaktforbud med elektronisk merking, også kalt omvendt voldsalarm. Dette er i motsetning til mobil voldsalarm et strafferettslig virkemiddel som kan tas i bruk etter at gjerningspersonen er domfelt. Forenklet sagt så går dette ut på at voldsutøveren blir utstyrt med en elektronisk enhet som utløser en alarm straks vedkommende beveger seg inn i en forbudssone. Politiet varsler da den voldsutsatte og kan følge voldsutøveren på et kart, slik at politiet kan gripe inn før noe skulle skje (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, u.å.). Riksadvokaten (2017) påpeker at dette er et sentralt virkemiddel for å beskytte mot vold og overgrep, og understreker viktigheten av at dette vurderes som et beskyttelsestiltak. Dette synes å kunne løse noen av utfordringene ved en ordinær voldsalarm, ved at politiet kan gripe inn *før* en eventuell hendelse.

3.2.3 Varetektsfengsling

Varetektsfengsling innebærer at den som er siktet i en sak settes i fengsel før straffesaken starter (Norges domstoler, u.å.). For å kunne begjære noen varetektsfengslet kreves det at vilkårene for pågripelse er oppfylt, samt at fengslingen anses som et forholdsmessig inngrep (Straffeprosessloven, 1981, §§ 170a og 171). Riksadvokaten (2008) har presisert i sitt rundskriv at når det gjelder saker som omhandler familievold må påtalemyndigheten nøye vurdere om det er grunnlag for å begjære mistenkte varetektsfengslet. Det samme gjelder dersom mistenkte bryter besøksforbudet. Dette vil jo være et tiltak som fysisk forhindrer voldsutøveren i å oppsøke den voldsutsatte. Det er tydelig at dette vil kunne være til gunst for fornærmede, kanskje spesielt i alvorlige saker hvor trusselen og frykten for gjentakelse er stor. Vi vil drøfte dette senere i oppgaven.

3.2.4 Oppsummering

Vi har nå vært innom ulike beskyttelsestiltak som kan være aktuelle i familievoldssaker. Det er naturlig å tenke seg at slike beskyttelsestiltak vil kunne være til fornærmedes gunst, da de er ment å ivareta hennes sikkerhet. Vi tenker at det er både viktig – og riktig - at politiet og påtalemyndigheten har en rekke slike tiltak som de kan iverksette, spesielt da dette er saker som er underlagt ubetinget offentlig påtale. Hvis politiet skal anmelde saken på vegne av fornærmede må de også være i stand til å gi vedkommende beskyttelse. Fornærmedes sikkerhet vil jo være et sentralt tema med tanke på om straffesaken er til gunst eller byrde for henne. Av denne grunn er det viktig å stille seg spørsmålet om hvor mye beskyttelse disse tiltakene faktisk gir. Dette er noe vi vil komme tilbake til senere i oppgaven.

3.3 Krevende saker for politiet

Straffesaker som omhandler familievold er krevende saker for politiet å etterforske. Aas (2014) påpeker at dette er saker som har høy henleggelsesprosent, særlig ut fra bevisets stilling. I 2014 endte over 70% av familievoldssakene med henleggelse. Selv om dette er tall fra kun ett år, viser imidlertid også tall fra tidligere år omtrent det samme, noe som gir en indikasjon på stabilitet over tid (Aas & Andersen, 2017). Dette henger sammen med at det er vanskeligere å dokumentere mishandlingen og voldsregimet fornærmede har opplevd, enn enkeltstående voldshendelser. Utfordringene når det gjelder bevisinnhenting dreier seg blant annet om at dette ofte er hendelser som foregår innenfor husets fire vegger. Tidligere hendelser hvor skadene er blitt borte, samt psykisk vold hvor fysiske skader er fraværende kan være vanskelige å bevise. Aas (2014) trekker også frem at barneavhør ikke sjeldent medfører negativt resultat for etterforskningen. Politiets prioriteringer, ressurser og kvaliteten på politiarbeidet påvirker naturligvis også hvorfor disse sakene ofte blir henlagt (Aas, 2014).

Da dette er så komplekse saker å etterforske, er det naturlig å tenke seg at sakene derfor vil kunne oppleves som “håpløse” av politiet. Aas og Andersen (2017) påpeker at det fort kan bli en selvoppfyllende profeti når man vurderer en sak som håpløs. Hvis man ikke leter etter bevis finner man de heller ikke. Den høye henleggelsesprosenten kan tenkes å være til byrde for fornærmede, da hun i mange tilfeller gjennomgår en “resultatløs” etterforskning. Dette vil vi komme tilbake til senere i oppgaven.

3.3.1 Lang saksbehandlingstid

Et moment som henger tett sammen med at familievoldssaker er krevende, er saksbehandlingstiden. Aas og Andersen (2017) skriver at de fleste familievoldssakene påtalemessig blir avgjort innen et år, men at det også er et betydelig antall saker som trekker mye lengre ut i tid. De påpeker også at til tross for en målsetning om å redusere saksbehandlingstiden i slike saker, så har ikke dette skjedd under den fireårsperioden de har undersøkt. Det finnes flere grunner til at det er lang saksbehandlingstid i slike saker. Sakene er ofte komplekse, krever store ressurser og det er ofte ett misforhold mellom politiets kapasitet og antall saker (Aas & Andersen, 2017, s. 106).

Det vil altså si at det finnes et betydelig antall saker som trekker lengre ut i tid enn 1 år. Dette vil kunne tenkes å være en belastning for fornærmede å ha en sak gående i så lang tid. Saksbehandlingstiden er også potensielt problematisk med tanke på de beskyttelsestiltakene som vi har vært inne på tidligere. Kanskje spesielt når det gjelder hvor lenge man kan holde mistenkte varetektsfengslet.

3.3.2 Politiarbeid på stedet

“Politiarbeid på stedet” er et prosjekt som startet i 2016 som følge av nærpolitireformen. Prosjektet innebærer at man utnytter politipatruljens kapasitet i større grad enn tidligere, ved å øke effektiviteten og kvaliteten i bevissikringen i en tidlig fase (Aas & Andersen, 2017, s. 92). Dette innebærer at politiet får sikret potensielle bevis på et tidligere stadium av etterforskningen enn de har gjort tidligere. Flere av Aas og Andersen (2017) sine informanter påpeker politiets straksetterforskning som avgjørende for bevisbildet.

Styrkingen av straksetterforskning i form av å sikre avhør og vitneforklaringer med lyd- og bildeopptak, kan antas å både øke oppklaringen i langt større grad og redusere liggetiden på straffesaker (Aas & Andersen, 2017, s. 92). Dette er sentralt, da det betyr at politiarbeid på stedet kan bidra til å øke den til nå lave oppklaringsprosenten på familievoldssaker. Kanskje kan dette også redusere saksbehandlingstiden, og være et positivt tilskudd til politiets arbeid med slike saker. Tidlig og effektiv bevissikring vil kunne være sentralt for å få en vellykket sak. Politiarbeid på stedet kan dermed være en gunstig utvikling for politiets arbeid med familievoldssaker.

3.4 Oppsummering

Vi har nå sett på det juridiske grunnlaget for offentlig påtale, samt ulike beskyttelsestiltak som skal trygge fornærmede i familievoldssaker. Vi har vist at dette er utfordrende saker for politiet å jobbe med, samtidig som saksbehandlingstiden er lang. På den andre siden har det i nyere tid kommet metoder som kan bidra til en positiv utvikling på denne fronten. Dette blir viktig å ta med oss videre i oppgaven når vi nå skal se mer konkret på straffesakens konsekvenser for fornærmede. Her vil vi drøfte ulike mekanismer i familievolden, og se på hvordan dette spiller ut i praksis sett fra fornærmedes perspektiv.

3.5 Straffesakens konsekvenser for fornærmede

3.5.1 Voldssirkelen

Voldssirkelen viser hvordan familievolden typisk utarter seg. Edvardsen og Berg (2016) beskriver voldssirkelen som en faseinndelt vold, som starter med en spenningsoppbygning mellom voldsutøveren og fornærmede. Spenningen bygger seg til den akutte fasen, hvor gjerningspersonen utøver vold mot fornærmede. Etter voldsepisoden er det vanlig med en forsoningsprosess hvor gjerningspersonen angreir og forsikrer fornærmede om at volden ikke skal gjenta seg. Når spenningen deretter bygger seg opp igjen og fasene gjentas over tid, befinner fornærmede seg i voldssirkelen (Edvardsen & Berg, 2016).

Et sentralt spørsmål er hvorfor fornærmede ikke forlater eller anmelder voldsutøveren straks hun blir utsatt for vold. Svaret på spørsmålet må sees i sammenheng med at gjerningspersonen ofte lover bedring i forsoningsprosessen. Hoyle (1998) trekker frem at dette fører til at mange voldsutsatte ender opp med et håp om at volden skal stanse. Det er nettopp dette håpet som er en vanlig årsak til at kvinner ikke ønsker å anmelde volden de blir utsatt for. Forskning viser imidlertid at volden ikke gir seg, men tvert imot eskalerer over tid. Lynum (2014) skriver om de samme mekanismene, og påpeker at all fysisk mishandling også innebærer psykisk mishandling. Hun skriver at den psykiske volden karakteriseres av blant annet trusler om vold, ydmykende atferd og sykelig sjalusi. Det sentrale er at voldsutøveren oppnår en økende grad av kontroll over kvinnen, som i mange tilfeller utmatt seg mens hun gjør det hun kan for å tilpasse seg hans ønsker. Hun kan bli isolert fra venner og familie. I ytterste konsekvens kan dette føre til at fornærmede begynner å tenke ut i fra voldsutøverens perspektiv (Lynum, 2014).

Dette kan være med på å underbygge at fornærmede ikke alltid har innsikt i sin egen situasjon. I tilfellene hvor hun håper på bedring er det ikke vanskelig å se for seg en situasjon hvor fornærmede føler politiets inngripen som en byrde. På den andre siden kan man stille spørsmålsteget ved om den *egentlig* er til hennes gunst. For etterforskningens del er det enkelt å se for seg fordelene ved at politiet anmelder forholdet på stedet. Det er ikke uvanlig at fornærmede samarbeider innledningsvis, men ønsker å trekke sin forklaring etter at forsoningsprosessen har startet. Dersom man allerede har sikret forklaringen hennes kan avhøret imidlertid fortsatt brukes (Edvardsen & Berg, 2016, s. 141). Dermed kan man sitte med potensielt viktige bevis mot voldsutøveren som man kanskje ikke hadde fått dersom politiet hadde unnlatt å anmelde. Følgende eksempel kan være med på å illustrere dette:

I løpet av praksisåret avhørte en av oss en kvinne i forbindelse med en utrykning. Naboene hadde ringt politiet som følge av høylytt krangling. I det påfølgende avhøret forklarte kvinnen at hun var klar over at de hadde problemer hjemme, men at det ikke hadde falt henne inn at dette kunne være ulovlig. Først da politiet kom til stedet og iverksatte etterforskning hadde det gått opp for henne at hun levde i et voldelig parforhold. Det ble videre klart at kvinnen hadde levd i et kontrollregime over lengre tid. Hun hadde blant annet ikke disponert sine egne inntekter, og hadde heller ikke fått lov av ektemannen til å gå på skole for å lære språket. Da kvinnen senere ble innkalt til videre avhør ønsket hun ikke lenger å forklare seg.

Uten å tolke for mye ut av denne enkelthendelsen, kan den være med på å illustrere to ting. For det første politiets rolle i å bevisstgjøre fornærmede. Ved at politiet kommer til stedet og anmelder forholdet, sender man et tydelig signal til fornærmede om at handlingene hun utsettes for er straffbare. En slik bevisstgjøring kan være med på å plassere skyld, og føre til at hun selv ønsker å forlate voldsutøveren (Lynum, 2014). For det andre viser eksempelet nettopp hvor viktig det kan være for etterforskningen at politiet innhenter bevis med en gang.

Som vi har sett kan det være vanskelig å få fornærmede til å samarbeide dersom man lar det gå for lang tid. Kanskje får man ikke opprettet straffesak i det hele tatt. For *etterforskningen* sin del ser vi derfor dette som et tungtveiende argument i favør av offentlig påtale. Man kan imidlertid stille seg spørsmålet om det er en sammenheng mellom en vellykket etterforskning og hva som er til fornærmedes gunst. Dette synes å henge sammen med om fornærmede får

den hjelpen hun har behov for, eller om hun opplever seg umyndiggjort ved at hun ikke lenger har styring over egen sak. Dette vil vi se nærmere på i neste avsnitt.

3.5.2 Hjelp eller umyndiggjøring?

Aas (2009) skriver om den offentlige "common-sense" oppfatningen når det gjelder kvinnemishandling. Her trekkes det blant annet frem en tankegang om at kvinner som forblir hos voldsutøveren er hjernevasket, og at den eneste løsningen er å forlate voldsutøveren. Her synes det å ligge en oppfatning om at fornærmede ikke har innsikt i egen situasjon. Dette kan synes å henge sammen med et poeng som Grøvdal (2012, s. 168) tar for seg. Hun skriver at innføringen av ubetinget offentlig påtale i familievoldssaker vanskelig kan forstås på en annen måte enn at justisdepartementet forutsetter at kvinner som utsettes for denne volden ikke vet sitt eget beste, og ikke er i stand til å ta selvstendige beslutninger. Hun skriver videre at antakelsen om at andre kjenner fornærmedes beste bedre enn hun gjør selv, virker å være et svært utbredt synspunkt.

Dette synes å vekke flere interessante spørsmål. Er det riktig at det er politiet som skal ta valget om at opprettelse av straffesak er det beste for fornærmede? Eller skal kvinnene selv ha mulighet til å ta selvstendige valg ut fra hva de måtte mene er det beste for dem selv. Dette er et spørsmål som angår de voldsutsattes autonomi og muligheten til å ta egne valg i sine liv. Det er kanskje også snakk om kvinner som allerede har hatt sin frie vilje sterkt redusert i forbindelse med voldsregime de har levd under, også skal de heller ikke få ta egne valg når det kommer til straffesaken. Flere av kvinnene Grøvdal (2012) har intervjuet er inne på dette, og trekker frem at de følte seg tilsidesatt av politiet som statister i egen sak. Dette vil nok i flere tilfeller kunne oppleves som en byrde for fornærmede.

På den andre siden er det naturlig å tenke seg at bakgrunnen for denne oppfatningen, nemlig at fornærmede ikke har innsikt i egen situasjon, har rot i forskning. Her ønsker vi å vise til det vi skrev under avsnittet om voldssirkelen. Der fant vi ut at forskning tilsier at volden i de fleste tilfeller ikke slutter. Dette er argumenter som kan underbygge at fornærmede kanskje ikke alltid har innsikt i egen sak.

Det er med andre ord ulike perspektiver på om ubetinget offentlig påtale umyndiggjør eller hjelper fornærmede. I vurderingen av dette er det naturlig å se på innvendingene som fornærmede kommer med. Hva kan være årsaken til at hun ikke ønsker å anmelde forholdet?

Dersom innvendingene er rasjonelle kan man tenke seg at praksisen er en umyndiggjøring, og dermed en byrde for fornærmede. Viser det seg derimot at innvendingene *ikke* er rasjonelle, er det nærliggende å tenke at fornærmede ikke har innsikt i egen situasjon. Her vil man kunne helle mot at offentlig påtale er til hennes gunst. Nettopp disse innvendingene vil være vårt fokus videre i oppgaven.

3.5.3 Økonomi

Personer som utsettes for vold i nære relasjoner kan være helt eller delvis økonomisk avhengig av voldsutøveren (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013). Denne økonomiske avhengigheten kan være en del av nettopp voldsregimet som hun utsettes for (Hansen & Finsrud, 2014). Et godt eksempel på dette kommer Grøvdal (2012) inn på i et av sine intervjuer. Der forteller den voldsutsatte kvinnen om hvordan hun ikke fikk lov av mannen til å jobbe, samtidig som han tømte bankkontoen hennes. På tidspunktet intervjuet ble foretatt hadde kvinnen fortsatt en stor gjeld å nedbetale.

På den andre siden påpeker Hansen og Finsrud (2014) at kvinnen kan risikere å stå igjen på bar bakke dersom hun forlater voldsutøveren. Dette gjelder ikke minst dersom hun har barn. I de tilfeller hvor mannen har god økonomi, vil et tankekors også være at fornærmede kanskje vil måtte gå ned i levestandard dersom hun bryter fra det destruktive forholdet. Det er naturlig å tenke seg at dette vil være et poeng også i de tilfellene hvor politiet oppretter straffesak på vegne av fornærmede. Økonomi kan dermed være et viktig moment når det gjelder straffesakens konsekvenser for kvinnen. Som vi tidligere har vært inne på kan volden virke psykisk utmattende for fornærmede. Dermed er det nærliggende å tro at det for noen kan bli en tung overgang fra det å være økonomisk avhengig av en annen, til å skulle forsørge seg selv.

Vi ser ut fra dette hvor viktig økonomi kan være når det kommer til spørsmålet om å anmelde eller ikke. Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner påpeker at muligheten for økonomisk støtte kan være helt avgjørende for om fornærmede opplever det som mulig å bryte ut av et voldelig forhold (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013). Handlingsplanen sier at krisesentertilbudet vil kunne bistå med dette. Krisesenteret kan gi fornærmede økonomisk rådgivning og samarbeider med andre offentlige etater for å gi fornærmede en helhetlig oppfølging. Forskning viser også at økonomi er en av de viktigste årsakene til at voldsutsatte

oppsøker krisesentrene (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Vår erfaring fra praksisåret er at krisesentrene er flinke til å blant annet hjelpe fornærmede med å finne egen bopel. Mye kan derfor tyde på at det å komme i kontakt med offentlige støtteapparater, herunder krisesenter, vil kunne være til fornærmedes gunst. Denne kontakten ville kanskje aldri ha oppstått uten politiets inngripen.

3.5.4 Ønsker ikke å splitte familien

Hoyle (1998) trekker frem at flere av kvinnene hun intervjuet i sin studie ikke har ønsket å anmelde eller forlate voldsutøveren da de ikke ønsker å bryte opp familien. Hun trekker frem det å ta barna vekk fra sine fedre, at de kanskje må flytte, skolebytte og at barna må få nye venner som sentrale faktorer for hvorfor de velger å ikke dra. Dette vil også kunne bli aktuelt når politiet kommer inn i bildet og iverksetter etterforskning. Hansen og Finsrud (2014) er også inne på at hensynet til barna veier tungt, og at det antakelig er den største grunnen til at kvinner blir værende i voldelige forhold. Det vil derfor være naturlig å tenke seg at det vil kunne oppleves som en byrde for fornærmede at det iverksettes en straffesak med tanke på at familien kan splittes opp. På den andre siden vil det jo kunne være til fornærmedes gunst at hun kommer seg bort fra voldsutøveren.

Et annet argument som spiller inn under splittelse av familien, er dersom barnevernet blandes inn i saken. Politiet plikter nemlig å varsle barnevernet dersom det er grunn til å tro at barn blir mishandlet i hjemmet, eller utsatt for grov omsorgssvikt (Barnevernloven, 1992, § 6-4). Dersom barnet har vært til stede under voldsepisoden blir det rimelig for politiet å vurdere om dette foreligger (Aas, 2009, s. 78). Det er naturlig å tenke seg at involveringen av barnevernet vil kunne oppleves som en byrde for *fornærmede*. Like fullt viser forskning at det er en sterk sammenheng mellom mishandling av mor og mishandling av parets barn (Hoyle, 1998). Her må hensynet til barnets beste komme først. Dette vil vi imidlertid ikke komme nærmere inn på.

Frykt for ensomhet vil også kunne være et moment som gjør at kvinnen velger å bli hos voldsutøveren. Kanskje har ikke fornærmede så mange andre i livet sitt enn voldsutøveren. Da vil kanskje et liv uten ham være synonymt med ensomhet. Hoyle (1998, s. 188) skriver om en studie hvor flere av kvinnene fryktet ensomheten, hvor de mente at det var bedre å leve i et voldelig parforhold enn å måtte leve alene. De ønsket at volden, men ikke forholdet skulle slutte. På den andre siden skriver Hansen og Finsrud (2014) at mannens kontrollbehov kan gå

så langt at fornærmede blir isolert fra omverdenen, og kanskje kutter kontakt med familie og venner. I disse tilfellene er det kanskje nettopp relasjonen til voldsutøveren som er årsaken til at hun ikke har noen andre. Her kan det tenkes at offentlig påtale er til fornærmedes gunst, da det vil kunne gi henne mulighet til å bryte ut av isolasjonen.

I tilfeller hvor fornærmede ønsker å bli værende er det ikke nødvendigvis kun frykten for ensomheten som spiller inn. Kjærlighet er også en faktor man må regne med. Hansen og Finsrud (2014) påpeker at de aller fleste også har opplevd gode ting sammen med mannen sin. De trekker frem at voldsutøveren er mer enn en volds mann for fornærmede, og at hun kan være sterkt emosjonelt knyttet til ham. Noe vi har lagt merke til er at flere av forfatterne vi har benyttet oss av ikke setter et tydelig skille mellom anmeldelse og det å forlate voldsutøveren. «Hvorfor anmelder hun ikke» blir ofte brukt synonymt med «hvorfor går hun ikke». Dermed kan man tenke seg at når politiet anmelder forholdet vil fornærmede benytte seg av denne muligheten til å komme seg vekk. Men hva hvis hun ikke gjør det, men derimot er fast bestemt på å bli værende hos voldsutøveren? Dette er ikke et utenkelig scenario sett i lys av argumentene over. Det er jo lite som direkte hindrer fornærmede i å bli værende hos voldsutøveren, selv etter at politiet har opprettet straffesak. Man kan da stille seg spørsmålet om opprettelsen av straffesak vil kunne oppleves som en meningsløs byrde for fornærmede.

Som vi har sett, kan offentlig påtale i familievoldssaker virke splittende for parforholdet. Vi har belyst noen innvendinger fornærmede vil kunne ha når det gjelder frykten for det å splitte opp familien. Det kan synes å være mange nyanser. Ut fra dette perspektivet kan det derfor se ut som at det varierer veldig fra sak til sak om offentlig påtale er til gunst eller byrde for fornærmede.

3.5.5 Frykt for represalier

Frykten for represalier har vært en sentral grunn til hvorfor familievoldssaker er blitt underlagt ubetinget offentlig påtale. Når politiet tar saken fjernes byrden ved å skulle anmelde sin egen partner (Aas 2009, s. 59). Ansvar for straffesaken medbragte skulle løftes fra fornærmedes skuldre, og hun skulle ikke lenger kunne trues eller påvirkes til å trekke anmeldelsen. Grøvdal (2012, s. 242) kommer inn på dette i et av sine intervjuer. Der forteller kvinnen at hun ikke ønsket at politiet involverte seg fordi hun fryktet for represalier fra voldsutøveren. Da politiet forklarte henne at de kom til å anmelde uavhengig av hva hun

måtte mene, følte hun at byrden ble løftet vekk fra hennes skuldre, og at hun satt igjen med en straffesak hun ikke kunne få skylden for.

Det er derfor mye som tyder på at mange voldsutsatte frykter for represalier. Spørsmålet som må stilles er om denne frykten er rasjonell. Hoyle (1998) er inne på at volden i parforhold ofte kan eskalere i en bruddfase. Dette innebærer videre at kvinnen med god grunn vil kunne frykte for sin egen og barnas sikkerhet dersom hun forlater voldsutøveren, eller melder fra til politiet. Edvardsen og Berg (2016) påpeker også at straffesaken kan virke konflikteskalierende. Dette støttes av forskning som viser at de fleste av partnerdrapene i Norge, mellom 4 og 10 årlig, skjer i bruddfasen (Hansen & Finsrud, 2014, s. 94).

Ved offentlig påtale blir fornærmede tvunget ut i en straffesak enten hun ønsker det eller ikke. I disse tilfellene er det politiet som tar valget på vegne av fornærmede, at det er beste er å anmelde saken. Sett i sammenheng med at frykten for represalier er reell og at nettopp straffesaken kan virke konflikteskalierende, understreker dette viktigheten av at politiet må kunne følge opp med adekvate beskyttelsestiltak. Det vil være vanskelig å kunne forsvare bruken av offentlig påtale dersom dette fører til at fornærmede må leve et liv i økt fare. Vi har tidligere i oppgaven redegjort for de mest sentrale beskyttelsestiltakene som politiet disponerer. I det følgende vil vi drøfte i hvilken grad disse er i stand til å trygge fornærmede.

Som vist tidligere er besøksforbudet et viktig sikringstiltak i familievolden. Aas (2014) har utført dybdeintervjuer med voldsutsatte kvinner hvor det fremkom blandede erfaringer med besøksforbudet. En kvinne fortalte om hvor viktig besøksforbudet var for at hun endelig fikk brutt kontakten med voldsutøveren. Sammen med voldsalarm, var dette nok til at hun kunne føle seg trygg fra gjerningspersonen. Dette viser hvordan besøksforbudet kan være med på å skille partene og ivareta sikkerheten til fornærmede i en destruktiv relasjon. Der det ikke holder at fornærmede ber gjerningspersonen om holde seg unna, kan besøksforbudet altså være til god hjelp. Besøksforbudet innebærer som nevnt tidligere i oppgaven en straffetrussel dersom det krenkes. Dette kan være med på å understreke situasjonens alvor for gjerningspersonen.

Et viktig moment med besøksforbudet er imidlertid at det ikke er noe som fysisk hindrer gjerningspersonen i å oppsøke fornærmede. Nettopp denne problemstillingen blir trukket frem i et av Aas (2014) sine intervjuer. Der forteller kvinnen at besøksforbudet ble krenket gang på

gang, uten at politiet reagerte. En refleksjon er dermed at i de tilfeller hvor gjerningspersonen gir blaffen i straffetrusselen, vil fornærmede kanskje oppleve at gjerningspersonen oppsøker eller kontakter henne før han eventuelt blir pågrepet. Lynum (2014) trekker frem en kvinnes historie som kommer inn på denne problemstillingen. Der forteller kvinnen om hvordan hun og barna måtte holde seg innendørs i frykt for at gjerningspersonen kunne oppsøke dem. Dette innebar en tilværelse preget av konstant stress, hvor hun aldri kunne slappe av.

Dette stresset blir også trukket frem i noen av Grøvdal (2012) sine intervjuer. En av kvinnene forklarer at hun knapt turte å gå ut av huset 17 år etter at voldsutøveren slapp ut fra fengsel. Dette til tross for at hun hadde både voldsalarm og besøksforbud. Det interessante med disse intervjuene, er at ingen av kvinnene Grøvdal hadde intervjuet hadde blitt utsatt for vold etter at mannen ble domfelt. Selv om dette kan tyde på at deres objektive trygghet ble ivaretatt, kan det på den andre siden virke som om frykten er noe fornærmede må leve med lenge etter at straffesaken er avgjort.

Flere av kvinnene Grøvdal (2012) intervjuet trekker frem perioden voldsutøveren satt fengslet som en tid da de følte seg trygge. En av kvinnene beskriver det som at det var her hun endelig fikk pusterom. Fra fornærmedes perspektiv kan mye derfor tyde på at fengsling av gjerningspersonen er noe som kan bidra til økt trygghetsfølelse. Fengsling har nemlig den fordel at voldsutøveren blir inkapasitert, slik at han ikke lenger har muligheten til å oppsøke fornærmede. I tilfellene som nevnt over, hvor besøksforbudet krenkes, vil politiet ofte kunne pågripe og varetektsfengsle gjerningspersonen. Dette har blitt gjort mulig gjennom en lovendring hvor man har hevet strafferammen for brudd på besøksforbud slik at vilkårene for pågripelse er til stede (Aas, 2009).

I de tilfellene hvor varetektsfengsling ikke er aktuelt, kan krisesentrene være et alternativ for fornærmede. Edvardsen og Berg (2016) trekker frem krisesentrene som en viktig samarbeidspartner for politiet også når det kommer til sikkerhet. De skriver at krisesentrene kan tilby midlertidig bosted for fornærmede med tanke på å hindre represalier. Dette kan dermed sees på som en akutt løsning hvor fornærmede er trygg i den tid hun befinner seg der.

Samtidig er det også momenter som taler mot at krisesentrene kan tilby en fullgod løsning. For det første vil fornærmede før eller siden måtte forlate bygningsmassen. Da er det ingenting som hindrer gjerningspersonen i å oppsøke henne. Vi har begge erfart at kvinner har

meldt om brudd på besøksforbud i tiden de har bodd på krisesenter. En drapssak fra Drammen i 2007 kan illustrere hvor ille det i ytterste konsekvens kan gå. Her ventet gjerningspersonen på sin kone utenfor krisesenteret. I det hun beveget seg utenfor ble hun knivstukket 20 ganger. Det skal riktignok nevnes at dette er den eneste gangen noen har blitt drept i Norge mens de har bodd på krisesenter (NRK, 2007).

Videre er det et spørsmål om hvor lenge fornærmede må belage seg på å bo på krisesenteret. Dersom fornærmede skal bruke krisesenteret som sikkerhet, kan dette medføre at hun må oppholde seg der over en lengre periode. Der dette skjer i kjølvannet av at politiet oppretter sak, reiser det spørsmålet om det er riktig at det er *fornærmede* som i praksis må sitte innesperret, mens gjerningspersonen kanskje går fri. Det er naturlig å tenke at dette er en problemstilling som kan forsterkes av lang saksbehandlingstid.

Som vi har sett er også fornærmedes sikkerhet et komplekst tema med mange nyanser. Selv om det er mye som tyder på at fornærmedes objektive sikkerhet er ivaretatt, er den subjektive tryggheten en tilbakevendende problemstilling. At fornærmede kan risikere å måtte leve i frykt også etter domfellelsen er et viktig poeng. Man kan derfor undre seg om en vellykket straffesak er nok til at fornærmede kan slutte å bekymre seg for voldsutøveren. Grøvdal (2012) trekker frem omvendt voldsalarm som et mulig tiltak som kan bøte på dette. Fordelen med omvendt voldsalarm er nettopp at det er politiet som tar ansvaret for å hindre voldsutøveren i å oppsøke kvinnen. Dette vil kunne være til fornærmedes gunst da hun ikke selv må være på konstant vakt.

3.6 Er straffesaken verdt belastningen?

I det følgende vil vi samle noen tråder vi har hatt gjennom drøftingen, og se på om kostnaden for fornærmede ved å gjennomgå straffesaken er verdt gevinsten. Hoyle (1998, s. 193) er inne på dette, og trekker frem at fornærmede ofte frykter for at straffen gjerningspersonen får ikke er verdt belastningen straffesaken medfører. Dette nevner hun som en av årsakene til at voldsutsatte ikke ønsker å melde i fra om volden hun blir utsatt for. Grøvdal (2012) har på sin side foretatt dybdeintervjuer hvor hun belyser nettopp dette. En kvinne synes ikke straffen var vært kostnaden, mens en annen kvinne var fornøyd med straffeutmålingen. Det virker derfor som at det tenderer til å variere fra sak til sak. Om straffen gjerningspersonen får er tilfredsstillende virker å bero på en subjektiv vurdering fra fornærmede. Av den grunn blir det vanskelig å slå fast om straffeutmålingen er verdt belastningen straffesaken medfører.

Kanskje mer interessant er det derfor å se på om straffesaken er verdt konsekvensene i de tilfellene hvor saken ikke leder til domfellelse. Som vi har sett må man kunne si at familievoldssaker har en svært høy henleggelsesprosent. Straffesaken kan som vist medføre både materielle, emosjonelle og sikkerhetsmessige konsekvenser for fornærmede. Dersom resultatet av straffesaken blir en henleggelse, er det naturlig å stille spørsmålsteget ved om straffesaken burde vært opprettet i utgangspunktet.

Som vi tidligere vist har familievoldssaker lang saksbehandlingstid. Aas (2014) skriver at saksbehandlingstiden kan medføre økt belastning for fornærmede, da hun må forholde seg til en straffesak som sakte skrider fremover. Dette gjelder spesielt i de tilfellene hvor fornærmede selv må purre på politiet for fremgang i saken. Ventetiden blir i seg selv dermed en belastning for fornærmede, da hun kanskje må leve i en lengre uvisshet om utfallet av straffesaken.

Et annet moment som spiller inn i vurderingen av om straffesaken er verdt kostnaden er nedkoding av straffesaker. Noen av Aas (2014) sine informanter trekker inn at saker som i utgangspunktet etterforskes som familievoldssaker, kan “nedkodes” til “ordinære” voldssaker. Årsaken til dette kan for eksempel være at man ikke klarer å bevise at volden er en del av et regime. Konsekvensene av dette vil kunne være at gjerningspersonen får en mildere reaksjon.

Fra en dystopisk synsvinkel kan man derfor tenke seg at politiet kan stå i fare for å opprette straffesaker det ikke er realistisk å etterforske. Ettersom man ikke har mulighet til å utvise skjønn, kan fornærmede bli utsatt for belastningen av å gjennomgå en potensielt resultatløs etterforskning. Som vist er bevisbildet i disse sakene utfordrende. Dermed er det på ingen måte utenkelig at politiet vil måtte henlegge saker mot gjerningspersoner som faktisk har gjort det de er mistenkt for, eller at saker må nedkodes grunnet bevissituasjonen. For fornærmede er dette en realitet hun må leve med, også etter at straffesaken er avgjort. En refleksjon kan være om det ikke er opprettelsen av straffesaken i seg selv som utgjør denne byrden, men snarere en sendrektig og for dårlig etterforskning.

På den andre siden må vi imidlertid stille oss spørsmålet: “Hva er alternativet?”. Skal politiet la vær å gripe inn og la fornærmede fortsette å leve i den destruktive relasjonen? Dette er komplekse spørsmål som vanskelig lar seg besvare. Som vi har sett er det flere momenter og

mekanismer som taler for at fornærmede ikke har innsikt i sin egen situasjon og det voldsregimet som hun lever i. I disse tilfelle vil kanskje fornærmede ha behov for hjelp. Vårt kildemateriale gir også flere eksempler på at fornærmede har kommet seg ut av relasjonen nettopp som følge av at politiet har opprettet straffesak. Man kan derfor stille spørsmålet om det er bedre at politiet gjør noe, enn ikke å gjøre noe i det hele tatt.

Som vi har vært inne på tidligere har det i nyere tid skjedd en utvikling av politiets metoder. Implementeringen og fokuset på straksetterforskning gir håp om at saksbehandlingstiden i familievoldssaker vil kunne gå ned. Da vi har sett at lang saksbehandlingstid kan være svært belastende for fornærmede, er det lett å se at denne utviklingen har potensiale til å kunne være til fornærmedes gunst. Her blir det også naturlig å nevne implementeringen av SARA: SV. En viktig del av denne metoden er gjennomføringen av motivasjonssamtaler underveis i etterforskningen. Den foreløpige erfaringen viser at dette har ført til at kvinner har følt mindre avmakt i møte med politiet, da de har fått tettere oppfølging underveis i straffesaken (Aas, 2014). Mye kan derfor tyde på at utviklingen går i riktig retning.

4.0 Avslutning

Gjennom oppgaven har vi sett på politiets arbeid opp mot vold i nære relasjoner. Vi har trukket frem sentrale mekanismer og momenter knyttet til familievolden, og belyst hvilke konsekvenser dette vil kunne ha for fornærmede og hennes situasjon. Vi har sett at familievoldssaker er ekstremt komplekse, og kan synes å ha store nyanser. Ingen saker eller forhold er identiske. Kvinnen kan leve under et sterkt kontrollregime hvor hun av frykt og mangel på innsikt i egen situasjon, ikke tør å melde i fra om volden hun utsettes for. Hun kan på den andre siden ha rasjonelle innvendinger for hvorfor hun ikke ønsker en straffesak.

Trekker vi oss tilbake til problemstillingen virker det derfor umulig å lande på noen klar konklusjon. Sett i lys av den bastante anmeldelsespraksisen, virker det å variere veldig fra sak til sak om ubetinget offentlig påtale er til gunst eller byrde for fornærmede. Dette da en generell regel vanskelig vil kunne fange opp alle nyansene disse sakene har. På den andre siden stiller vi oss spørsmålet om hva som skulle vært alternativet til ubetinget offentlig påtale i familievoldssaker.

Oppgaven har derfor på mange måter nyansert vår forforståelse. Der vi tidligere så det som vanskelig å begrunne offentlig påtale, har vi nå sett flere momenter som taler for at det er til fornærmedes gunst. For vår egen del har det også vært interessant å se potensialet som ligger i utviklingen av politiets arbeid med familievolden. Selv om vi ikke kan slå fast om offentlig påtale utelukkende er til gunst eller byrde for fornærmede, var det også et mål med oppgaven å generere kunnskap som kan være til hjelp for patruljen i møtet med familievolden. Dette mener vi at vi har lykket med.

5.0 Litteraturliste

Aas, G. & Andersen, T. (2017). *Mishandlingsbestemmelsen: en evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner jf. Strl § 219 (§ 282/283)*. Oslo: Politihøgskolen.

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aas, G. (2015). *Overgrep mot eldre i nære relasjoner og politiets rolle*. Oslo: Politihøgskolen.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017). *Krisesentre*. Hentet den 15.03.2018 fra: https://www.bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Krisesentre/

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester av 17 juli 1992 nr. 100. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal.

Edvardsen, O. & Berg, C. R. (2016). Politiets møte med barn: Første fase i etterforskning. I K. Mevik, O.G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. (s. 135-150). Oslo: Gyldendal.

Fredriksen, S. (2017). *Norm, skyldkrav og straffetrussel: Utvalgte emner fra spesiell strafferett*. Oslo: Gyldendal.

Grøvdal, Y. (2012). *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

Hansen, L. & Finsrud, A-M. (2014). Fysisk vold. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner* (s. 85-94). Oslo: Cappelen Damm.

Hoyle, C. (1998). *Negotiating domestic violence*. New York: Oxford University Press.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Et liv uten vold, handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

Lynum, C. (2014). Psykisk vold. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner* (s. 95-107). Oslo: Cappelen Damm.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (u.å.). *Besøksforbud og omvendt voldsalarm*. Hentet den 20.03.2018 fra:

<https://dinutvei.no/utsatt/69-beskyttelsestiltak/256-besoksforbud-og-omvendt-voldsalarm>

Norges domstoler. (u.å.). *Besøksforbud*. Hentet den 20.03.2018 fra:

<https://www.domstol.no/no/Straffesak/Sakstyper/Besoksforbud/>

Norges domstoler. (u.å.). *Varetektsfengsling*. Hentet den 20.03.2018 fra:

<https://www.domstol.no/no/Straffesak/Sakstyper/Varetektsfengsling/>

NRK. (2007). *Krisesenterdrap for retten*. Hentet den 20.03.2018 fra:

<https://www.nrk.no/ostlandssendingen/krisesenterdrap-for-retten-1.2552877>

Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Oslo: Fagbokforlaget.

Politi-loven. (1995). Lov om politiet av 4 august 1995 nr. 53. Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

Riksadvokaten. (2008). *Familievold*. (Rundskriv nr. 3 /2008). Hentet fra:
<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2008/Rundskrivnr3for2008-Familievold.pdf>

Riksadvokaten. (2017). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2017 - Politiet og statsadvokatene*. (Rundskriv nr. 1/2017). Hentet fra: <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/MI-ogprioriteringsskriv2017-1.pdf>

Straffeloven. (2005). Lov om straff av 20 mai 2005 nr. 28. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22 mai 1981 nr. 25. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>

Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Oslo: Gyldendal.

5.1 Selvvalgt pensum

Aas, G. & Andersen, T. (2017). *Mishandlingsbestemmelsen: en evaluering av loven mot mishandling i nære relasjoner jf. Strl § 219 (§ 282/283)*. Oslo: Politihøgskolen.

(Antall sider: 42).

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

(Antall sider: 60).

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.

(Antall sider: 65).

Grøvdal, Y. (2012). *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

(Antall sider: 142).

Hoyle, C. (1998). *Negotiating domestic violence*. New York: Oxford university press.

(Antall sider: 27).

Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Et liv uten vold, handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

(Antall sider: 29).